

A büntetésvégrehajtás sajtótájékoztatási tevékenységéről

A mai bonyolultan szervezett társadalmi rendszerek fontos elemei közé tartoznak a különböző információs rendszerek. Ezek közül az egyik legfontosabb szerepet a tömegtájékoztatás, a tömegkommunikáció tölti be. Ez minden társadalmi formációban illeszkedik egyrészt a társadalompolitikai intézményrendszerhez, másrészt az oktatási-művelődési intézményrendszerhez.

Az információs rendszerek ugyanakkor manipulációs eszközök is. A szocializmus építésének viszonyai között ezért fontos, hogy a tájékoztatás a valóságot tükrözze, reális, lényegretörő és őszinte legyen. Ha nem ilyen, akkor szárnyra kel a pletyka, a híresztelés, a rémhír, a tájékoztatás informális csatornáit és ezek igen károsan hatnak vissza az emberek tevékenységére, egymáshoz való viszonyának alakulására.

Életviszonyaink megkövetelik, hogy folyamatos információkat kapjunk a politikai, gazdasági és ideológiai élet minden területéről. Ebből a célból építették ki nálunk is a tömegtájékoztatási hálózatot, amely arra hivatott, hogy a párt politikai irányításának megfelelően folyamatos tájékoztatást adjon a fent említett területekről. A sajtó, a rádió, a televízió a legmodernebb eszközök — műholdak, telefonrendszerek, képtávíró-berendezések — segítségével naponta friss eseményeket juttat otthonunkba.

A sajtó, a rádió, a televízió tömegtájékoztatási tevékenységét a kormány Tájékoztatási Hivatala koordinálja. Ahhoz, hogy ez a tömegtájékoztatási rendszer megbízhatóan, gyorsan és hatékonyan működjék, a minisztériumokban, az intézményekben és a nagyobb vállalatoknál már korábban létrehoztak sajtócsoportokat, sajtóreferenciákat, amelyek a tömegkommunikációs szervekkel állandó kapcsolatot tartanak fenn. Ebbe a tájékoztatási rendszerbe napjainkra már teljes értékűen bekapcsolódott a Honvédelmi Minisztérium, a Belügyminisztérium, az Igazságügyi Minisztérium és a Büntetésvégrehajtás Országos Parancsnoksága is.

A Büntetésvégrehajtás Országos Parancsnokságának, illetve a büntetésvégrehajtási intézeteknek korábban csak alkalmi kapcsolataik voltak a tömegkommunikációs szervekkel. A sajtó, a rádió, a televízió munkatársai tabuként kezelték a büntetésvégrehajtással kapcsolatos témákat. Egy-egy kuriózumszámbe menő büntetett kapcsán esett csak szó a bv. intézetről, nyilvánvalóan ezek a tudósítások nem az ott végzett nevelőmunkáról számoltak be, hanem afféle szenzációként tárták az olvasók elé a börtönök belső világát.

A hírközlő szervek munkatársainak érdeklődését csökkentette a szükséges, de mégiscsak bonyolult engedélyezési eljárás, amely az újságíró látogatását közvetlenül megelőzte. Igaz, az Igazságügyi Minisztérium és a Büntetésvégrehajtás Országos Parancsnoksága részéről sem volt olyan kezdeményezés, hogy a közvéleményt a sajtó útján tájékoztassák az intézetek életéről, munkájáról. Ennek a következménye, hogy még manapság is elég sok téves elképzelés él a büntetésvégre-

hajtás tevékenységéről. Szükségességének elismerése mellett a közvélemény lebecsüli, népszerűtlennek tartja a büntetésvégrehajtás apparátusában végzett tevékenységet.

A büntetésvégrehajtási tevékenység iránt a szervezett utógondozás kiszélesítésével egy időben növekedett meg az érdeklődés. A munkaerőhiány következtében a vállalatok, gyárak, üzemek egyre több szabadultat kezdtek foglalkoztatni és ez felkeltette az emberek érdeklődését az intézetekben végzett nevelőmunka, a börtönélet mindennapjai iránt.

A II. tvr. és a legutóbbi Btk. életbelépésével lehetőség nyílt arra, hogy a büntetésvégrehajtási intézetekben végzett nevelőmunka hatékonyabbá váljék, fontos feladat lett a szabad életre való felkészítés. Mivel ezen feladatok maradéktalan elvégzése csak közös erővel, széles körű társadalmi összefogással lehetséges, szükségessé vált a közvélemény folyamatos tájékoztatása a büntetésvégrehajtás feladatairól, az intézetek munkájáról, gondjairól. Ezeket a törekvéseket csak a hírközlő szervekkel történő együttműködés útján lehetett a közvélemény elé tárni.

A tájékoztatási munka szakszerű ellátásában fontos lépés volt 1981-ben az Országos Parancsnokság sajtóosztályának létrehozása, amely akkor még csak a korábbi szerkesztőségi osztály e tevékenységgel való kibővítését jelentette. Később tovább gyarapodott a Módszertani füzetek szerkesztésével, a Filmstúdióval és a Központi Stúdió hozzácsatolásával.

Az igazságügyi sajtótájékoztatásról az igazságügy-miniszter III/1980/IK. 5./IM számú utasítása, valamint az ezt kiegészítő Miniszteri Intézkedés rendelkezik. A büntetésvégrehajtásra vonatkozóan ezeket még kiegészíti a bv. országos parancsnokának 9932-Hi-94/1981 számú rendelkezése.

A miniszteri utasítás értelmében a napilapok, a hetilapok, a folyóiratok, az MTI, a rádió, a televízió, a filmhíradó tájékoztatását a büntetésvégrehajtás területéről az Országos Parancsnokság sajtóosztálya az IM Tudományos és Tájékoztatási Főosztályának sajtócsoportjával együttműködve látja el. Az országos parancsnoki rendelkezés szabályozza a szabadságvesztés-büntetést töltő személylyel készített tv-, film- és rádióinterjú közreadásának rendjét, valamint a büntetésvégrehajtási testület hivatásos vagy polgári állományú dolgozójának a büntetésvégrehajtás szerveiről — szóban vagy írásban — történő nyilatkozatának közreadását.

A büntetésvégrehajtás állományába tartozó személyek a büntetésvégrehajtási szervekről és azok munkájáról a sajtó részére csak a Büntetésvégrehajtás Országos Parancsnoksága sajtóosztályának közvetítésével nyilatkozhatnak. A sajtóosztály feladatkörébe tartozik a sajtóügyeknek az országos parancsnok elé való terjesztése engedélyezés végett, majd a döntés közlése, illetve az elkészült interjú, riport stb. nyilvánosságra hozatala előtti szakmai ellenőrzése vagy ellenőriztetése. Büntetésvégrehajtási dolgozó a sajtószerveknél egyéb ügyben is csak a sajtóosztálynak történő előzetes bejelentés után nyilatkozhat.

Nem helyes az a néhol előforduló gyakorlat sem, hogy egyes intézetekben az országos parancsnok előzetes hozzájárulása nélkül beengedik az ismerős újságírókat és utólag próbálják a sajtóközléshez az engedélyt megszerezni.

A tájékoztatásokról szóló rendelkezések sorát az országos parancsnok általános helyettesének 0156/1982 számú intézkedése zárja, mely foglalkozik az intézeti sajtófelelősök kijelölésével és szabályozza azok feladatkörét.

A tájékoztatási feladatok zömét a sajtó, a rádió, a televízió, a MAFILM munkatársainak a bv. intézetekbe történő belépési engedélyeinek intézése, a látogatások megszervezése, az elkészített írássok, hang- és képfelvételek szakmai ellenőrzése, más szakosztályokkal való ellenőriztetése teszi ki. Mindez a sajtóosztályon belül a sajtóügyintéző feladata, amit még kiegészít a Módszertani füzetek, a Jogpolitika és a Heti Híradó terjesztésének, előfizetésének megszervezése.

A sajtótájékoztató résztvevői Pálhalmán

A sajtószervek tájékoztatása

A büntetésvégrehajtás sajtóosztálya létrehozása óta hatékonyan segíti a büntetésvégrehajtási témákat feldolgozó újságírók munkáját. A telefonon vagy írásban bejelentett igényeket egy erre a célra rendszeresített formanyomtatványon a sajtóosztály javaslatával együtt a büntetésvégrehajtás országos parancsnoka elé terjesztjük. Az országos parancsnok döntéséről értesítjük az újságírót, s ezt követően megszervezzük a parancsnokkal, a nevelőkkel, az elítéltekkel való személyes találkozását a kért intézetben.

A tájékoztatási törvény értelmében az újságíró nem köteles munkáját utólagos ellenőrzésre bemutatni, egyénileg felel azért, ha a tényeket hamis színben tünteti fel, ha a valóságot elferdítő riportot jelentet meg. Időnként előfordul, hogy egyes újságírók, dokumentumfilm-szerkesztők, akik nem ismerik a büntetésvégrehajtás munkáját, kuriózumok közlésére, szenzációk közreadására akarják felhasználni a bv. intézetekben tett látogatásukat.

Mindezek ellenére még nem volt komoly gond a szakmai ellenőrzést illetően, ugyanis az igazságügyi-belügyi témákkal a lapok erre kijelölt munkatársai, az úgynevezett igazságügyi-belügyi tudósítók foglalkoznak. Az elmúlt években pedig ezekkel a kollégákkal személyes, jó kapcsolatokat alakítottunk ki. A munkájukhoz nyújtott segítség ellenében bizalommal fordulnak hozzánk, szívesen fogadják útbaigazításainkat, esetenként javaslatainknak, kívánalmainknak megfelelően kiigazítják riportjaikat, tudósításaikat. Egyre kevesebben látnak alkalmi szenzációt a büntetésvégrehajtási témákkal való foglalkozásban, egyre kevesebben akarnak a hivatalos utat megkerülve bejutni az intézetekbe.

A tömegkommunikációs szervek évről évre jobban érdeklődnek a büntetésvégrehajtás munkája iránt. 1982-ben még csak negyven újságírónak, 1984-ben már hetvenhatnak adtunk belépési engedélyt. A jelzett témakörök változatosak, többnyire az elítéltek mindennapi életével, munkáltatásával, nevelésével, iskolai oktatásával, újabban a szabad idő eltöltésének lehetőségeivel kívánnak foglal-

kozni. Az IM Tudományos és Tájékoztatási Főosztályával együttműködve minden évben témaajánlatokat juttatunk el a szerkesztőségekbe, amelyek a legfontosabb igazságügyi, büntetésvégrehajtási feladatokat tartalmazzák.

A sajtóval való eddigi jelentősebb együttműködést fémjelzi az az írássorozat, amely a Magyar Hírlap 1983. április 23-i számának képes mellékletében, az Egy téma több oldalon — több oldalról című rovatban jelent meg. A szerzők komplex áttekintést próbálnak nyújtani a büntetésvégrehajtás munkájáról, kiegészítve a témát némi történelmi visszapillantással.

Ugyancsak 1983-ban jelentős szervező és koordináló tevékenységet igényelt a sajtóosztálytól a Magyar Televízió szegedi körzeti stúdiójának filmforgatása, amely a Szegedi Fegyház és Börtön területén folyt több napon át. Mivel a film a Csillagbörtönbe zárt munkásmozgalmi veteránok visszaemlékezéseit idézi fel, Apró Antal, Tamás Aladár, Réti László, Komócsin Mihály látogatták meg a szegedi bv. intézetet. A 20—25 fős filmstáb és vendégserег ellenére a munka zavartalanul folyt, szervezeten bonyolódott.

Az elmúlt évben a büntetésvégrehajtás nevelésfejlesztési koncepcióját helyezzük a sajtópropaganda előterébe. Igyekeztünk az újságírók érdeklődését erre a témakörre irányítani. Ezzel egy időben felhívtuk valamennyi nyilatkozó parancsnoknak, nevelőnek a figyelmét arra, hogy az újságírókat a koncepcióban foglaltaknak megfelelően tájékoztassák.

1984. május 17-én az IM Tudományos és Tájékoztatási Főosztálya sajtócsoportjának közreműködésével sajtótájékoztatót rendeztünk a Pálhalmi Börtönben, amelyre meghívtuk a központi és a megyei napilapok, hetilapok, az MTI, a rádió és a televízió munkatársait. A sajtótájékoztató teljes egészében a nevelésfejlesztési koncepcióval foglalkozott, a tájékoztatót követő napokban pedig a rádióban és a televízióban és szinte minden lapban riportok, tudósítások hangzottak el, jelentek meg az eseményekről.

Az évek folyamán mindössze néhány sajtókérelmet utasítottunk el. Nem adtunk engedélyt azoknak az újságíróknak, akik a halálos ítélet végrehajtásáról akartak írni. Úgy ítéltük meg, hogy noha a társadalom védelme időnként szükségessé teszi a halálbüntetés végrehajtását, ennek részletei nem tartoznak a nyilvánosságra. Nem kaptak engedélyt azok az újságírók sem, akik a Richter-ügy kapcsán azt akarták feszegetni, mit tesz a büntetésvégrehajtás annak érdekében, hogy ne ismétlődjenek meg ehhez hasonló események. Úgy gondoltuk, csak akkor lenne teljes értékű a tájékoztatás, ha beszélhetnénk az őrzésbiztonságról is, ez viszont nem tartozik a nagy nyilvánosságra. Természetesen nem lehet tájékoztatást adni állam- és szolgálati titkokat képező ügyekről, valamint a büntetésvégrehajtás olyan belső ügyeiről, amelyek a testületi fegyelemre és a rendre vonatkoznak. Ezek olyan témák, amelyeknek nyilvánosságra hozatala megingathatná a büntetésvégrehajtás iránti közbizalmat.

A sajtó képviselőin kívül gyakori vendégek a bv. intézetekben a Magyar Filmgyártó Vállalat munkatársai. A produkciók stábjai többnyire egy-egy játékfilm-jelenetet forgatnak az intézetekben, nyilvánvalóan anyagi, díszlettakarékosági okokból.

Belső tájékoztatás

A belső — elsősorban szakmai jellegű — tájékoztatást szolgálják azok a kiadványok, amelyeket az egyes osztályok (őrszolgálati, nevelési, egészségügyi osztály) adnak közre időnként. Miután a szakmai tájékoztatás nem tartozik a sajtóosztály feladatkörébe, ezzel nem kívánunk bővebben foglalkozni.

A büntetésvégrehajtás valamennyi dolgozója számára készül a Módszertani füzetek, amely harmadik éve kerül évente négy alkalommal az olvasók elé. Szerkesztési elve az, hogy az alacsonyabb beosztásúaktól a magasabb beosztást betöltőkig mindenkire szóljon. Ennek ellenére az évi 1850 előfizető a büntetésvégrehajtás állományának összlétszámához viszonyítva bizony kevés. A szerkesztés gondjai mellett a terjesztés terén is van mit tenni.

A Jogpolitika című igazságügyi folyóirat, amelyet az IM Tudományos és Tájékoztatási Főosztályának sajtócsoportja szerkeszt, negyedik évfolyamába lépett. A postai úton terjesztett lap kéthavonként jelenik meg, az intézetekben és a parancsnokságon a személyi állomány előfizeti.

Osztályunk legrégebbi kiadványa az elítéltek tájékoztatására szerkesztett Heti Híradó, amely 29. éve kerül minden hét végén az olvasók kezébe. Népszerűségére mi sem jellemzőbb, mint az a tény, hogy néhány éve, amióta a kinti lapokat is megrendelhetik az elítéltek, nem csökkent a Heti Híradó iránti érdeklődés. Hagyományosan kialakult terjesztési rendje van, a hét és félezernyi példányszám is elegendőnek mondható. Mindössze néhány nagyobb intézetben kellene felülvizsgálni, hogy az elítéltek nagy számához viszonyítva, miért rendelnek kevés példányt az újságból.

Ugyancsak az elítéltek tájékoztatását hivatott szolgálni a Központi Stúdió, amely hangszalagra rögzített műsorokkal és az intézetekben készített riportokkal segíti elő az elítéltek közművelődését, intézeti életükben történő tájékozódását.

Dokumentumfilm-forgatás a szegedi börtönben

Közkedvelt a Heti Híradó . . .

A belső tájékoztatási feladatok jobb ellátása érdekében néhány évvel ezelőtt sajtófelelősi hálózatot szerveztünk. Minden intézetben sajtófelelőst jelölt ki a parancsnok. A sajtófelelős feladata lett az említett kiadványok előfizetőinek szervezése, a lapok megrendelése az országos parancsnokság sajtóosztályán. Sajnos, ez a hálózat nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Az előfizetőket ugyan szervezik, a kért információkat azonban némelyik intézet többszöri felszólítás ellenére sem küldi meg a sajtóosztálynak. Nyilvánvalóan felül kell vizsgálnunk ennek a hálózatnak a működését és a hiányosságok megszüntetése után intenzívebbé kell tennünk a sajtófelelősök tevékenységét.

*

Elmondhatjuk, hogy ma már számon tartanak bennünket a hírközlő szervek szerkesztőségeiben, az újságírók bizalommal fordulnak hozzánk, elfogadják tanácsainkat. A jövőben nem munkánk mennyiségét, hanem minőségét kívánjuk javítani. Szeretnénk több büntetésvégrehajtási téma nyilvánosságra hozatalában kezdeményező szerepet vállalni, ehhez viszont szükségünk van a parancsnokság illetékes társosztályainak segítségére. Továbbra is legfontosabb feladatunknak tartjuk a büntetésvégrehajtás munkájának népszerűsítését. Nevezetesen azt a feladatot, mely abból áll, hogy az újságírók, a rádióhallgatók és a televíziónézők elé tárjuk a személyi állomány erőfeszítéseit a fogvatartottak reszocializációja érdekében.

Doba Károly